

Гасвська Н.М.

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Проблема ефективності лізингової діяльності для підприємств дорожнього господарства стає актуальною останнім часом. Причиною цього є складна ситуація відносно оновлення основних фондів підприємств дорожнього господарства. Це пов'язано з відсутністю великих фінансових ресурсів, відповідної державної політики та позиції самих дорожніх підприємств. Лізинг останнім часом досить добре зарекомендував себе на економічному просторі України. Його реалізація призводить до ефекту розширення виробничих потужностей, і сприянню науково-технічному прогресу, і підвищенню ефективності інвестицій.

Проблеми лізингу автором досліджувалися у інших публікаціях [1,2,3], а дана стаття присвячена проблемі правильного розрахунку ефективності лізингу. Так як визначення ефективності лізингу необхідно, по-перше, для визначення переваг лізингової схеми фінансування поряд з іншими; по-друге, для глибокого економічного аналізу співвідношення доходів і витрат на лізингову угоду. Тобто ефективність – це основний критерій доцільності здійснення лізингових операцій і їх оптимізації.

Тому основними задачами даної статті є:

1. Визначення методологічної бази є оцінка ефективності лізингових операцій.
2. Визначення основних елементів та джерел ефективності лізингових операцій.
3. Математична формалізація розрахунку економічної ефективності лізингу для підприємств дорожнього господарства.
4. Пошук шляхів досягнення ефективності лізингової діяльності для її учасників – лізингодавця та лізингодержувача, що є одним із елементів управління лізингового процесу.

Оцінка ефективності лізингових операцій повинна базуватися на підході, що використовується для оцінки ефективності інвестиційних проектів – співставленні доходів і витрат. При проведенні оцінки ефективності лізингової угоди передусім, слід відрізнити ефективність лізингу для основних його учасників - лізингодавця та лізингоодержувача. Для кожного з них формується свій критерій ефективності. Цей момент є досить важливим в алгоритмі розрахунку ефективності [4].

Алгоритм розрахунку ефективності можна представити наступним чином:

1. Формулювання проблеми, яку необхідно вирішити за допомогою лізингу.
2. Відбір альтернативних варіантів рішення проблеми.
3. Визначення кола суб'єктів - учасників лізингу.
4. Інформаційне забезпечення усіх варіантів рішення проблеми.
5. Побудова моделі лізингового процесу.
6. Розрахунок показників ефективності лізингових операцій.

Метою цього процесу є визначення ефективності лізингової угоди. Слід відмітити, що сукупна економічна ефективність лізингу – це не лише суто економічна явище, це і соціальне явище. Тому основна формула по визначенню економічної ефективності буде мати наступний вид:

$$E = E_{\text{екон.}} + E_{\text{соц.}} \quad (1)$$

де E - загальна ефективність,

$E_{\text{екон.}}$ - загальна економічна ефективність,

$E_{\text{соц.}}$ - загальна соціальна ефективність.

Соціальна ефективність не може мати кількісного виразу. Вона проявляється передусім у знятті соціальної напруги.

Економічна ефективність носить комплексний характер. Вона включає ряд елементів, представлених на рис.1.

Економічна ефективність лізингу	Збільшення прибутку
	Підвищення ефективності використання капіталу
	Зниження ризику
	Розширення виробничих потужностей підприємства
	Прискорення науково-технічного прогресу
	Зростання конкурентоспроможності підприємства

Рисунок 1 - Складові елементи економічної ефективності лізингу

Джерела ефективності лізингу представлено на рис.2.

Рисунок 2 - Джерела ефективності лізингу

Економічна ефективність у загальному випадку характеризує перевагу одного варіанту над іншим і оцінює міру раціонального використання додаткових, порівняно з іншим витрат, дозволяє ще оцінити раціональність використання капітальних вкладень і діючих виробничих фондів [5].

Існують такі математичні способи розрахунку загальної ефективності роботи системи або функціонування окремого процесу:

$$E = \frac{D}{P + M}, \quad (2)$$

де E - економічна ефективність,

D - національний дохід, грн.,

P - вартість утримання робочої сили, грн.

M - вартість утримання матеріальних ресурсів, грн.

У витратній частині цієї формули знаходяться показники вартості матеріальних ресурсів та вартості утримання робочої сили, так як ці два показники дійсно характеризують економічну ефективність функціонування певного економічного процесу.

У більшості ж випадків, економічна ефективність розраховується для процесів, що мають інвестиційні аспекти. Це приводить до певної трансформації формули: і у якості витратної частини починають виступати капітальні вкладення. Це дасть змогу дати більш повну характеристику витрат. Для цього використовують загальну і порівняльну економічну ефективність.

Тому можна представити розрахунок економічної ефективності наступними формулами.

Відношення приросту національного доходу (чистого прибутку) до капіталовкладень, що визначають цей приріст:

$$E = \frac{D}{K}, \quad (3)$$

де E - економічна ефективність,

D - національний дохід, грн.,

K - капітальні вкладення, грн.

Цей показник розраховується для усього народного господарства і по великих галузях (промисловість, будівництво, транспорт).

Дійсно, в умовах ринкової економіки основним критерієм оцінки підприємств слугує національний дохід. Але на рівні підприємства чи окремого процесу (яким є лізинговий процес) даний критерій оптимальності є не доцільним. Це впливає із одного з важливих принципів побудови механізму інтенсивного господарювання на базі ринкової економіки: при плануванні необхідно розділяти економічні системи різного рівня [6]

Тому наведена вище формула трансформується у відношення приросту загального прибутку до капіталовкладень, що визначають цей приріст:

$$E = \frac{\Pi}{K}, \quad (4)$$

де E - економічна ефективність,

Π - загальний прибуток, грн.,

K - капітальні вкладення, грн.

Цей показник визначається для галузей, підгалузей, виробничих об'єднань і для підприємств.

Відношення загального річного прибутку до капіталовкладень, де прибуток є різницею між ціною і собівартістю:

$$E = \frac{(Ц - C)}{K}, \quad (5)$$

де E - економічна ефективність,

C - вартість річного випуску продукції в оптових цінах підприємства, грн.,

S - собівартість річного випуску продукції, грн.,

K - капітальні вкладення, грн.

1. Відношення економії експлуатаційних витрат до викликаних цією економією капіталовкладень:

$$E = \frac{C}{K} \quad (6)$$

де E - економічна ефективність,

S - економія експлуатаційних витрат, грн.,

K - капітальні вкладення, грн.

Показник визначається для окремих підприємств у тому числі і підприємств дорожнього господарства.

Розрахунок кожного елементу ефективності має свої особливості для окремих учасників лізингу в залежності від об'єкту, умов договору та інших факторів.

На рис. 3 представлені шляхи досягнення ефективності лізингової діяльності для її учасників - лізингодавця та лізингоодержувача.

Крім того, кожен із учасників лізингової угоди має свій набір критеріїв, за допомогою яких визначає для себе ефективність лізингу. До основних із них можна віднести:

- для лізингоодержувача - вартість лізингу нижче вартості купівлі через кредит.

- для лізингодавця - вартість лізингу вище вартості купівлі через кредит.

Рисунок 3 - Шляхи досягнення ефективності лізингової діяльності для її учасників

Наведене вище дозволяє зробити ряд висновків: по-перше, економічна ефективність визначається по рівню використання виробничого потенціалу кожного учасника лізингової угоди шляхом співставлення результатів і витрат процесу. По-друге, одним із основних факторів, що і створюють ефективність - є правильний вибір критерію ефективності для кожного учасника лізингової угоди: лізингодавця та лізингодержувача. По-третє, розрахунок економічної ефективності лізингу для підприємств

дорожнього господарства відбувається аналогічно розрахунку економічної ефективності будь-яких інвестиційних процесів.

Виходячи з вищенаведеного можна сказати, що подальшими напрямками дослідження будуть: по-перше, розробка універсальної моделі розрахунку економічної ефективності лізингових відносин; по-друге, формулювання універсального (основного) критерію - центру економічної ефективності. Сформульовані напрямки дослідження дадуть змогу більш точно розрахувати економічну ефективність окремої лізингової угоди для окремого дорожнього підприємства.

Література:

1. Гаєвська Н.М. Лізинг - альтернативна форма фінансування закупівлі дорожньої техніки - Спецвипуск “Автошляховик України” №5 - 2005 рік. стр. 201-204.

2. Гаєвська Н.М., Павленко В.О. Методологічні основи ефективності закупівлі дорожньої техніки по лізингу. - Мости і дороги №2 – 2004 рік, стр. 133-149.

3. Гаєвська Н.М., Боровик Н.А., Куценко Ю.Ю. Гортаючи сторінки з історії лізингу - Автошляховик України №6 - 2005. стр. 42-43

4. Лещенко Н. И. - Основы лизинга. Учебник – М. Финансы и статистика, 2000 г. 336 стр.

5. Горвенкель В.Я., Швандар В.А. “Экономика предприятий” - М.: “Банки и бижи”, 1998 - 743 стр.

6. Шеремет О.О. “Фінансовий аналіз. Навчальний посібник” - К.: Кондор, 2005 – 195 стр.